

Ima i gorega od Šešelja - Mirko Jović!

Na političkom planu Srbiju očekuju oštra razračunavanja s opozicijom, moguće su i zabrane stranaka i hapšenja, a i koalicija socijalista i radikala s Jovićevim nacistima. Na socijalnom, Srbija će uskoro biti poput država Latinske Amerike, s jednim socijalnim slojem koji će kontrolirati sve tokove robe i novca

Dr. Dušan Janjić je viši znanstveni suradnik Instituta društvenih nauka i glavni tajnik Evropskog pokreta u Srbiji. Razgovaramo o prošlotjednim predsjedničkim i parlamentarnim izborima i saznajemo da naš sugovornik nije iznenađen rezultatima tih izbora, na kojima su trijumfirali Milošević i njegovi socijalisti i, još više, Šešeljevi radikali. Dr. Janjić kaže da su se izbori realno odrazili na najmanje dvije stvari. Prva je u sferi nacionalnog pitanja koje nije dobilo nikakav odgovor, već je još drastičnije otvoreno nego 1983. godine (kad je državno-vojni vrh prisilio Srbiju da vojno »rješava« albansko pitanje na Kosovu), a druga je u sferi socijalnog.

Izbori su fantastično točno odrazili nepostojanje bilo kakve nade da se kriza može prevladati pomoću glasača. Srednji sloj društva ubrzano se raspada, a masovno se širi neizvjesnost od sutrašnjice. I kad se to dvoje poveže s okvirom — a okvir je građanski rat na dobrom dijelu bivše Jugoslavije, koji se zasad prikazuje kao nacionalni sukob pri čemu se pothranjuju iluzije da se mnogi ciljevi mogu ostvariti ratom — očekivano je sabijanje oko nacionalističke i ratne opcije tzv. čvrstih i jednostavnijih rješenja.

• *Srbijanska opozicija dobila je znatno više glasova nego na izborima prije dvije godine, ali to pe mijenja umnogome postojeći odnos snaga, zar ne?*

— Taj se odnos političkih snaga i ne može promijeniti sve dok je u sferi nacionalnog otvorena mogućnost pravljenja saveza srpskih zemalja i dok traje vojno-politička uprava na Kosovu, a i sve dok se u sferi socijalnog na ubranu bijedu ne odgovori čvrstom socijalnom strategijom. Sve dok se to dvoje ne promijeni, bit će takav ishod glasanja i na idućim izborima. Možda bez sadašnjih vođa, ali će ostati sličan raspored snaga.

• *Kako objašnjavate činjenicu da su svi prognozeri, pa i institut u kojem radite, davali Šešeljevima radikalima upola tanje glasova pošto su oni stvarno dobili?*

— Neki to objašnjavaju izbornim nepravilnostima, ali ja mislim da one nisu bile presudne. Učinjena je strašna greška kad nije uvaženo da se u proporcionalnom sistemu uvažava vođa, isto toliko, koliko i stranka. Zanemareno je isto tako da Srpska radikalna stranka nije stranka u klasičnom smislu, već organizacijska mreža koju su sadržajem, odnosno glasovima, punili razni partneri. Tu je i nametnuta atmosfera, proizašla iz uspješne kampanje Milana Panića, koja je stvorila iluziju lake pobjede. Nerealni optimizam proizašao je i iz želje da se sistem što prije sruši, ali i iz osjećanja da se sistem raspada, o čemu govori i gubljenje vlasti na lokalnoj razini. Šešeljev uspjeh može se promatrati u sklopu širokog fenomena, prisutnog u istočnoj Evropi, u kojemu se dva straha - strah od socijalnog raspadanja i strah od nacionalne

ugroženosti — spajaju u jedan. Na taj se način dobiva široko desno nacionalističko opredjeljenje, ali ono nije stabilno sve dok ne dobije institucionalnu legitimaciju. Za razliku od mnogih drugih, ja smatram da Šešeljevi radikali još nisu pravi srpski ekstrem. Onoga trenutka kad Srpska narodna obnova, na čelu s Mirkom Jovićem, dobije više od 7 posto glasova, onda će se tek moći govoriti o pravom ekstremu, jer je to stranka nacističke orijentacije. Šešeljevi glasači su mahom iz mase isprepadanih, dobrim dijelom nezadovoljnih i socijalistima i opozicijom, a mislim da se i većina neopredijeljenih prije izbora (oko 16 posto) bacila na radikale. Ako se nastavi rat u neposrednom okruženju, očekujem da će doći do cijepanja i socijalista i radikala i do njihovog povezivanja sa SNO, što bi mogao voditi Dragoš Kalajić.

• *Očekujete li postizbornu koaliciju socijalista i radikala? Šešelj je tako nešto već najavio.*

— Na republičkoj razini sigurno će doći do njihove koalicije, koja je postojala i dosad, ali nije bila institucionalizirana. Sad će se dogoditi i to, sve u želji da se marginalizira, možda čak i likvidira opozicija, pod firmom dvopartijskog sistema a po uzoru na SAD. Očekujem val žestokih političkih sukoba, zabrana rada, hapšenja, jer se opozicija neće dati tako lako. Nisam siguran da će te koalicije sve to izdržati i da neće posegnuti i za oružanim obračunom s opozicijom, za uvođenjem neke vrste vojne diktature. Što se tzv. federalne razine tiče, tu će se glumiti nekakva liberalizacija na čelu s Dobricom Ćosićem, a nisam siguran da će Panić na to pristati. Ćosićeva ostavka ne dolazi u obzir. On će ionako biti dvostruko odbačen, i od opozicije i od Miloševića. Kad odradi tu svoju funkciju šarene laži, jednostavno će biti odgurnut i nitko za njim neće zaplakati. Ćosić je žrtva imena koje nosi država kojoj je on formalno na čelu, a to ime je Miloševiću posljednja šansa da ostvari koncept ujedinjenja tzv. srpskih zemalja. Druga je mogućnost ona iz Ćosićevih romana: planiranje vojno-policijskog puča protiv velikog vođe. Mislim da je to nerealno, da bi se završilo isto kao i u romanima i da će se posljednji Ćosićev roman zvati »gubitnik«.

• *Očito je da ni međunarodna blokada, niti pojačane prijetnje vojnom intervencijom nisu »opametile« srbijanske birače. Slažete li se s ocjenom da su te prijetnje, zapravo, dodatno homogenizirale narod oko Miloševića?*

— Možda su one bile važne za opredjeljenje neopredijeljenih, ali je sigurno da su ovoga puta izazvale veći strah i kod vlasti i kod opozicije i kod građana. Ne vjerujem da su bile sračunate na to da neposredno utječu na izborni rezultat. Prijetnje više nemaju za cilj umirivanje vlastite javnosti koja traži vojnu intervenciju BiH, do koje će vjerojatno i doći, ali će biti ograničenog dometa i značit će, zapravo, izvlačenje Unprofora iz Bosne, uz popuštanje embarga na uvoz oružja. To će za Bosnu značiti novi krvavi rat u proljeće iduće godine, a što se Srbije tiče, njena socijalna slika bit će za godinu dana identična onoj u državama Latinske Amerike. Bit će u sferi američkog interesa, s dominacijom jednog socijalnog sloja koji kontrolira glavne tokove novca i robe, što Zapadu ionako odgovara. Uostalom, blokada ni dosad nije bitno narušila ovdašnju infrastrukturu: financijske veze nisu prekinute, samo su prebačene na druge kanale, dobar dio srpskog kapitala cirkulira preko ciparskih i drugih banaka.

IVKICA BAČIĆ

Crnogorci u zamci

- *Crnogorci barem u jednom dijelu zajedničkog parlamenta imaju mogućnost suprotstavljanja srbijanskoj dominaciji, Može li to uskoro dovesti i do nestajanja toga državnog privizorija, zvanog -treća Jugoslavija«?*

- S antibirokratskom revolucijom Crnogorci su se odrekli onoga što čini suštinu moderne nacije, odrekli su se političke samobitnosti. Crnogorstvo je danas faktički svedeno na simboliku, na folklor. Sigurno je da će se mnogi građani Crne Gore teško odreći toga imena, ali je isto tako sigurno da oni nemaju nikakve šanse za otcjepljenje, i to iz najmanje dva razloga. Prvi je taj, što ta država nikad sebe nije mogla financirati bez centralnih fondova, čak ni onda dok je bila u šestočlanoj federaciji. A drugi razlog leži u činjenici da je polovina biološke supstance Crne Gore preseljena u Srbiju, da se ovdje socijalizirala i da su jednostavno prekinute njezine veze s matičnom državom. Ne treba, valjda, ni spomenuti treći razlog: Crna Gora je okružena ratom i vojskom, čemu se ona nikako ne može suprotstaviti, ponajmanje svojom vojnom silom. Njeno vojno okruženje prelazi broj njenih glasača! Sve to govori da će u Miloševičevoj koncepciji ujedinjenih srpskih zemalja Crna Gora imati status jedne od regija, poput Vojvodine ili Sandžaka. To, doduše, može biti vrlo nestabilna regija, čak slična Baskiji, ali ipak samo srpska regija. Taj i takav račun Crnogorci moraju ispostaviti Bulatoviću i Kostiću.

Balkan će ostaviti Balkancima

- *Srpski lideri iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine među prvima su čestitali Miloševiću na izbornoj pobjedi. Uostalom, i Hadžića, i Karadžića i Mladića režim je u predizbornoj kampanji svojski upotrebljavao za satanizaciju »nepatriotske« opozicije. Što će biti s njima dalje?*

Ovakvim izbornim rezultatima i takvim ponašanjem počinje političko samoubojstvo srpskih lidera iz Hrvatske i BiH. Oni gube ne samo političke pozicije u svijetu, koje su im zbog ratne opcije bile oduvijek slabe, već gube i u samoj Srbiji, jer su se sada definitivno opredijelili za samo jedan dio Srbije, a odbacili onaj drugi dio, skoro polovinu koja je glasala za opoziciju. Taj gotovo nenadoknadivi minus pokušat će nadomjestiti novim ratom pod kontrolom Beograda ili pravljenjem čvrstog međusobnog saveza, mislim na Hadžića i Karadžića, ali bez komande iz Miloševićeva štaba.

Plašim se da su i druge dvije strane, dakle i hrvatska i muslimanska u BiH, kao i međunarodna javnost, sada zaigrali na tzv. srpsku kartu, odnosno ratnu opciju, što će neminovno dovesti do zaoštavanja vojnih sukoba, ali u promijenjenom okruženju. Mogućnost ratnih vojnih intervencija u BiH, u vezi sa zabranom letova borbenih aviona, značit će, ako ne budu praćene nekom vrstom međunarodnog protektorata nad Bosnom, zapravo namjeru Evrope i svijeta da se potpuno izvuku iz Bosne. Prethodno će nas sve staviti u karantenu i čekati da se rat »istutnji«, bez obzira na sve veće ljudske i materijalne žrtve. Svijet jednostavno nema namjeru da svoj novac i svoje ljude troši

bilo na razvoj demokracije, bilo na zaustavljanje rata. Dakle, Balkan će biti ostavljen Balkancima!

Albanci u Ženevu, ali i na izbore

• Kosovski Albanci nisu izašli na ove izbore, premda se dosta špekuliralo i s mogućnošću da oni pod izravnim utjecajem i nagovorom iz SAD, daju svoje glasove Paniću i opoziciji. Jesu li kosovski Albanci s novom Miloševićevom pobjedom korak bliže ili korak dalje od ostvarenja projekta o nezavisnom Kosovu?

Ovim izborima u njihovu se položaju ništa ne mijenja. Albanci od svijeta nisu dobili podršku za nezavisnu državu i morat će rješenje tražiti unutar Srbije, premda bi za njih bilo bolje da se to rješenje može naći unutar Jugoslavije. Njihov će regionalni ili autonomni status zavisiti od podjela u političkim organizacijama Albanaca na Kosovu. Mislim da će se sadašnje stranke raspasti, te da će se formirati tri bloka. Prvi bi bio tzv. albanski Depos, ali bez Ibrahima Rugove. Dalje, njegova će se stranka morati opredijeliti između njega kao umjerenoga, i Qosje, kao radikalnog liberala. Izvjesnije je okretanje prema Qosji. A treći blok bio bi obnavljanje marksističko-lenjinističke struje na čelu s Demaqijem. To je usko povezano s događajima u Albaniji, koja sad nije zainteresirana za Kosovo kao dio vlastite države. Današnja Albanija i tamošnje demokratske stranke tražit će rješenja kroz šire balkansko povezivanje i mislim da će ta opcija dobiti podršku Zapada. Postoji mogućnost da se kosovski Albanci kao ravnopravni politički partner pojave na ženevskoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji, ali će se zauzvrat morati pojaviti i na sljedećim izborima u Srbiji. Novi izbori su vrlo izvjesni, možda već u svibnju iduće godine. Ono što je također, nažalost, izvjesno, to su brojni etnički, politički i oružani sukobi u Srbiji, zbog izborne pobjede nacionalističke i ratne opcije Miloševića i Šešelja.